

INCURSIUNE ÎN ISTORIA SANȚIONĂRII FAPTEI DE
PROVOCARE A AVORTULUI PÂNĂ LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI XX. ASPECTE
DE DREPT COMPARAT

ANCUȚA ELENA FRANȚ*

Abstract

The problem of abortion is as old as human society. Along the time, what was different was the society's opinion about abortion practices. However, despite the moral conception of a certain moment, people wanting to do an abortion have always sought a way to perform it.

In ancient times, society was more permissive with abortion practices than recent eras. The oldest written law about abortion is a provision in Hammurabi Code, which stipulates that a person who caused an abortion had to pay a financial compensation.

In ancient Greece, as Platon says in The Republic, abortion was actually a standard procedure if the mother was over 40 years old, and also if a couple had already too many children.

Later, abortion was allowed only if it occurred before the moment when the fetus acquired a soul. This moment was considered to be the so called moment of "quickenning", which was the moment could feel the movements of the fetus.

The beginning of Christianity brings a major turn, as society is no longer as tollerant with abortion as it was before. This conception would develop and would know extreme forms, with the absolute interdiction of abortion.

Key words: *illegal abortion induction, history, contraception, feminism*

Cuvinte cheie: *provocarea ilegala a avortului, istorie, contracepție, feminism*

Problema avortului și a contracepției a însoțit, practic, societatea umană, mai ales după ce organizarea grupurilor de indivizi a început să capete un aspect din ce în ce mai complex, iar o sarcină nedorită putea să

---

* Asist. univ. drd., Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

compromită, uneori iremediabil, poziția socială. În principiu, pe parcursul istoriei civilizației vestice, avortul a fost permis, în ciuda dezbatelor ideologice și de morală pe care le-a provocat. De altfel, este evident că, dincolo de orice manifestare de idei, atunci când o femeie însărcinată nu și-a dorit copilul, a căutat metode eficiente pentru a avorta, și a găsit și oameni dispuși să o ajute.

În preistorie și antichitate, societatea era mai permisivă cu avorturile decât în epocile ulterioare. Cu referire la *preistorie* - de exemplu - tradiția chineză vorbește despre sfaturile pe care legendarul împărat Shennong¹ le dădea, cu aproximativ 3000 ani î.H., în legătură cu folosirea mercurului ca metodă de întrerupere a sarcinii. Cea mai veche reglementare legală privind avortul se regăsește în *Codul lui Hammurabi*², care a intrat în vigoare în preajma anului 1790 î. H. Codul prevedea că cel care provoacă unei femei pierderea sarcinii trebuie să plătească o compensație bănească. Informații scrise cu referire la avort ne-au rămas și de la egipteni, de exemplu cele cuprinse în manuscrisul egiptean Ebers, din 1550 î.H. În China s-a păstrat un document care menționează numărul de avorturi realizate de către concubinele oficiale ale regelui, în perioada 515-500 î.H.³

Metodele străvechi de întrerupere a sarcinii erau, în principal, nechirurgicale. Totuși, există descoperiri arheologice care arată încercări timpurii de eliminare a fătului pe cale chirurgicală. În principal, metodele folosite erau fizice, de exemplu, muncă asiduă, scufundări, ridicarea de greutate, vâslitul, urcare unei pante cu înclinare accentuată, așezarea pe o coajă de nucă de cocos încinsă, turnarea de apă fierbinte pe abdomen, postul negru, luarea de sânge din picior sau abdomen, folosirea unor plante iritante. Toate aceste metode erau urmarea unor observații empirice

---

¹ Shennong, legendar împărat al Chinei, care a trăit acum aproximativ 5000 ani. În tradiția chineză, este cel care i-a învățat pe chinezi agricultura, fiind cunoscut și ca „împărat al celor cinci grâne”.

² *Codul lui Hamurabi* reprezintă un cod de legi aplicabile în Babylon, în timpul domniei regelui Hamurabi (cca. 1728-1668 î.Hr.). Codul a fost bine păstrat până în zilele noastre, gravat în scrierea cuneiformă pe o piatră de bazalt.

³ <http://www.indiana.edu/~ancmed/egypt.HTM>, [vizualizat la data de 17.02.2011].

asupra reacției organismului femeii însărcinate la diferite condiții.⁴ Asemenea metode, apărute în sânul unei comunități, au fost apoi transmise și altor comunități, prin intermediul schimburilor culturale. Cercetătorul G. Devereux a realizat un studiu cu privire la avortul practicat în 350 de comunități primitive, antice, și pre-industriale.⁵ Autorul identifică cinci grupe de motive care duc la provocarea unui avort: 1). hotărârea voluntară și conștientă a mamei; 2). presiunea rudelor și a persoanelor din aceeași categorie socială; 3). decizia voluntară, urmata de un avort involuntar; 4). avortul involuntar ca urmare a unei acțiuni violente, venite din exterior; 5). avortul involuntar, cu implicații magico-religioase, situație în care femeia nu conștientizează că face un avort, ci crede că suferă un avort spontan. Același autor observă că imaginea socială a avortului variază. În unele cazuri, este o opțiune pur personală a mamei, care nu este pedepsită; în alte cazuri, este o problemă de familie, iar soțul poate să-și pedepsească sau nu soția, după propria sa alegere; uneori este o chestiune penală, femeia care avortează fiind obligată să plătească o amendă sau să recompenseze, în alte fel, societatea, pentru pierderea suferită prin realizarea avortului; iar alteori este un păcat religios, care atrage pedepse din partea zeilor.

Majoritatea lucrurilor pe care le cunoaștem cu privire la avort din perioada Romei și Greciei antice provin din textele autorilor clasici timpurii. Oricum, este de notat faptul că marea majoritate a medicilor în perioada antichității erau bărbați, iar aceștia erau preocupați în special de tratarea diferitelor boli. Problemele specific feminine, cum este sarcina, nașterea, avortul, erau lăsate în grija moașelor⁶. Așa se explică faptul că au rămas

---

⁴ G. Devereux, *A typological study of abortion in 350 primitive, ancient, and pre-industrial societies*, apud Harold Rosen, *Abortion in America: Medical, psychiatric, legal, anthropological, and religious considerations*, Boston, Beacon Press, 1967, 368 p, p.97-152.

⁵ Studiul are în vedere, de exemplu, societățile Aztecă, Inca, Persia Achaemenidă, Persia Islamică, Assiria antică, Egiptul antic, Egiptul modern.- Harold Rosen, *ibidem*.

⁶ Se consideră că moșitul este o practică la fel de veche ca și umanitatea. Primele informații despre această profesie provin din Egiptul Antic, când era recunoscută chiar o breaslă a moașelor, care, în acea perioadă, erau în totalitate femei. Ocupația era una respectată în societate. Mama lui Socrate era moașă. v. Jean Towler and Joan Bramall, *Midwives in history and society*, Ed. Croom Helm, Londra, 1986, p. 9.

puține relatări despre sarcină și chestiunile adiacente acesteia, întrucât femeile au scris prea puțin în acea perioadă. Cele mai multe scrieri în materie provin tot de la bărbați. Roma antică permitea avortul, așa cum rezultă din scrierile lui Ovidiu, Seneca, Juvenal, Plinius. Autorii romani fac chiar referire, la anumite substanțe care induceau avortul. Medici consacrați ai Romei Antice, Soranus sau Dioscorides (autor al lucrării *Materia Medica*), recomandă chiar o anumită plantă, *silphium*⁷, cu efect avortiv deosebit de puternic. Soranus⁸ recomanda avortul în cazuri în care putea fi afectată sănătatea mamei sau a fătului și chiar în cazuri de imaturitate emoțională a mamei. Soranus mai recomandă, ca metode avortive, folosirea diureticelor, a substanțelor emenagoge, precum și mersul energic al femeii însărcinate, călăritul, sau “săritura Lacedaemoniană”⁹ (care consta într-un salt cât mai înalt al femeii). Soranus nu recomandă folosirea instrumentelor ascuțite în inducerea avortului, datorită riscului de perforare a unor organe.

De asemenea, Platon (428-347 î.H.) și Aristotel (384-322 î.H.), marii gânditori ai Greciei antice, considerau că avortul trebuie permis, în anumite circumstanțe. Practic, ei considerau că fătul are viață cu mult timp înainte de naștere, dar că interesul societății și al familiei era mai important decât dreptul la viață al fătului. Platon, în “*Theaetetus*”, descrie priceperea unei moașe de a induce avortul în stadiile timpurii ale sarcinii. De asemenea, în “*Republica*” lui Platon, avortul sau infanticidul erau prezentate ca fiind obligatorii dacă mama avea peste 40 de ani.

Aristotel considera că avortul trebuie să fie obligatoriu în familiile care depășesc un anumit număr de membri. De asemenea, Aristotel a lansat

---

⁷ Colonia grecească din Cyrene a avut la un moment dat o economie bazată aproape în întregime pe cultivarea și exportul plantei denumită „*silphium*”. Importanța plantei în economia coloniei a este subliniată de faptul că imaginea ei apărea pe ambele părți ale monedelor emise aici. Planta, care avea o arie restrânsă de cultivare, întrucât necesita condiții speciale, a fost exploatată până la dispariție.

⁸ Soranus (sec. I-II), a fost un medic grec, originar din Efes, care a practicat medicina în Alexandria și ulterior la Roma. Este unul dintre reprezentanții de seamă ai Școlii Metodice de Medicină. Printre operele sale se numără și un *Tratat de Ginecologie*, în patru volume.

⁹ Mary R. Lefkowitz, Maureen R. Fant, *Intercourse, conception and pregnancy: Womens' life in Greece and Rome*, John Hopkins University press, Baltimore, 1992, p. 341.

conceptul de “însuflețire târzie”, conform căruia sufletul nu intra în trupul fătului decât atunci când acesta era complet format. El considera că “însuflețirea” băieților se face la 40 de zile de la concepție, iar a fetelor la 80 de zile. Distincția făcută era una pur filosofică, fără influență asupra permisivității avortului, care trebuia realizat ori de câte ori se considera necesar. Această concepție a avut o largă răspândire în rândul intelectualilor vremii, fiind perpetuată și reinterpretată în perioada creștină. Astfel, Thomas d’Aquino și Augustin de Hippo considerau că momentul intrării sufletului în corp este limita până la care se poate face avortul. Concepția a supraviețuit, sub diferite forme, până la Decizia Roe vs. Wade din 1973.

Practic, Republica Romană și Imperiul Roman timpuriu nu au avut legi împotriva avortului. Fătul nu era considerat ca o entitate distinctă de corpul mamei, iar viața ființei umane se considera că începe doar de la naștere, conform concepției stoice, îmbrățișate de romani. În Roma Antică avortul era, de altfel, o practică frecventă,¹⁰ realizată pentru a controla creșterea populației, din motive sociale sau pentru a ascunde un adulter. De fapt, nu se făcea distincție între avort și infanticid. Un copil nu avea un statut legal până când “pater familias”, capul familiei, nu îl recunoștea, acceptându-i astfel utilitatea pentru familie și societate. Până la acel moment al “acceptării”, copilul putea fi părăsit, pentru a muri din cauze naturale¹¹. Elocvent este faptul că în apeductele de sub băile romane au fost descoperite foarte multe schelete de copii - mulți dintre aceștia fiind ai prostituatelor din acea vreme, dar nu numai. Totuși, Republica Romană și, mai târziu, Imperiul Roman, au adoptat legi care să limiteze avorturile. De exemplu, în anul 211 d.Hr., la intersecția Septimius Severus¹² și Caracalla¹³, avortul a fost, pentru o perioadă de timp, scos în afara legii, pe

---

¹⁰ J.P.V.D. Balsdon, *Roman women: Their history and habits*, Greenwood Pub Group, Toronto 1977, p. 190-199.

¹¹ Michael J. Gorman, *Abortion and the early church: Christian, Jewish and Pagan attitudes in the Greco-Roman World*, Ed Downers Grove, 1982, p. 15-20; v. și A.M. Ward, F.M. Heichelheim, C.A. Yeo, *A History of the Roman People*, Prentice Hall, 2002, p. 35-38.

¹² Lucius Septimius Severus a fost împărat roman din 193 până în 211 d.Hr.

¹³ Marcus Aurelius Antoninus, cunoscut sub numele de Caracalla, a fost împărat roman din 211 până în 217 d.Hr.

motiv că era contrar drepturilor părintești, și se sancționa prin exil temporar. Legile care interziceau sau limitau avortul nu au fost însă urmarea recunoașterii dreptului la viață al fătului, ci, mai ales, urmarea unor politici privind populația și, într-o anumită măsură, urmarea preocupării pentru viața și sănătatea femeii supusă practicilor avortive. Așa cum observă Michael J. Gorman, Imperiul Roman era în mod paradoxal “pro-familie dar nu fundamental anti-avort”¹⁴.

Un loc important în poziția medicilor în raport cu avortul îl constituie *Jurământul lui Hippocrate*¹⁵. Acest jurământ face parte din *Corpus Hippocraticum*, tradițional atribuit lui Hippocrate, reprezentând o colecție alcătuită din aproximativ 70 de lucrări de medicină, scrise în greaca ioniană. Cercetările relativ recente au concluzionat că lucrările din *Corpus* nu aparțin unei singure persoane, de aceea se consideră că majoritatea acestor lucrări au fost scrise de adepții și discipolii lui Hippocrate. *Jurământul lui Hippocrate*, probabil cea mai cunoscută parte din *Corpus*, cuprinde esența regulilor de morală și etică profesională pe care trebuie să le respecte medicii¹⁶. Printre regulile enumerate de *Jurământ* se numără și promisiunea “de a nu procura vreunei femei un pesar¹⁷ pentru a-i provoca un avort” Această afirmație din *Jurământ* a fost considerată mult timp ca reprezentând concepția anti-avort a lui Hippocrate și a adepților săi, deci inclusiv a medicinei moderne. Totuși, așa cum se poate ușor constata chiar din formulare, *Jurământul* nu interzice avortul, ci doar un anumit procedeu care provoacă avortul - folosirea pesarului, sau, în sensul mai vechi al cuvântului, folosirea supozitoarelor vaginale, pentru a induce avortul. Această interdicție provine probabil din faptul că aceste metode erau foarte

---

¹⁴ Michael J. Gorman, *idem*, p. 34.

¹⁵ Hippocrate din Kos (cca 460-370 î.H.), medic grec, este considerat una dintre cele mai importante personalități din istoria medicinei. A fondat Școala Hippocratică de Medicină, care a transformat medicina într-o profesie de sine stătătoare, distinctă de altele de care fusese anterior legată - de exemplu, de filosofie.

¹⁶ În forme adaptate (de exemplu, cea întocmită de Dr. Louis Lasagna, fost Decan al Școlii de Științe Biomedicale a Universității Tufts, SUA), *Jurământul lui Hippocrate* este depus și astăzi de absolvenții Facultăților de Medicină, care urmează să devină practicieni.

¹⁷ Pesarul este un instrument în formă de inel, din cauciuc, metal sau plastic, care susține unele organe interne (*Dicționarul explicativ al limbii române*, Ediția a II-a, Ed. Univers Enciclopedic, 2008).

periculoase pentru femeia însărcinată, provocându-i ulcerații și sângerări. Interpretarea extensivă a sensului părții din jurământ care se referă la avort apare prima dată la Scribonius Largus¹⁸, care arată că jurământul lui Hippocrate interzice oricărui medic să dea unei femei însărcinate vreo substanță care să ducă la expulzarea embrionului sau a fătului. În ciuda interpretării date Jurământului, Corpus Hippocraticus include pasaje în care sunt oferite sfaturi despre realizarea unui avort. Astfel, femeile care doresc să facă avort sunt sfătuite să efectueze sărituri cât mai înalte. De asemenea, scrierea cuprinde descrieri ale unor instrumente folosite pentru a dilata cervixul și a curăța uterul. Așadar, Hippocrate și adepții lui nu erau împotriva avortului (ar fi fost și nefiresc, având în vedere concepția generală pro-avort din perioada în care s-a format Școala Hippocratică); ei doar considerau că anumite practici avortive, periculoase, trebuiau abandonate.

Scriitorii creștini timpurii, precum Gratian sau Ivo de Chartres, nu mai au o atitudine la fel de tolerantă față de avort, așa cum au anticii. Se face totuși o concesie în ceea ce privește avortul privind un embrion încă neformat, care nu constituia un omor.

Evoluția ulterioară a concepției privind avortul este marcată de religie. Astfel, Papa Sixt al V-lea¹⁹ a adoptat în 1588 o bulă papală prin care avortul era declarat crimă împotriva naturii și păcat contra căsătoriei. Această poziție a papei este preluată de la Sfântul Tomas d'Aquino, care însă nu avea o poziție atât de radicală.²⁰ Trei ani mai târziu, Papa Grigorie al XIV-lea²¹ relaxează, într-o anumită măsură, viziunea asupra avorturilor, considerând ca avortul înainte de acel moment în care fătul dobândește suflet nu ar trebui să atragă sancțiuni ecleziastice mai mari decât cele civile (vezi infra, cap. *Concepția religiilor referitoare la avort*).

---

¹⁸ Scribonius Largus, medic și scriitor roman, a fost medicul Împăratului Roman Claudiu.

¹⁹ Sixt al V-lea a fost Papă din 1585 până în 1590.

²⁰ Tomas d'Aquino considera că avortul devine un păcat după ce fătul dobândește suflet, adică după ce primele mișcări ale acestuia sunt percepute de către mamă.

²¹ Grigorie al XIV-lea a fost Papă din 1590 până în 1591.

Abia în secolul XIX comunitatea științifică a descoperit că dezvoltarea ființei umane începe din momentul fertilizării.²² Până atunci, se credea că abia din momentul în care fătul mișcă se poate considera un om în devenire.

Datorită acestei concepții, până în secolul XIX, în sistemele de *common law* - Anglia și Statele Unite ale Americii - avortul era considerat ilegal abia după ce femeia însărcinată simțea mișcările fătului. Totuși, au existat perioade în care s-au manifestat opinii diferite. În Anglia, într-o perioadă anterioară începutului de secol XIX, avortul era interzis chiar dacă fătul nu mișca, dar era deja format. Tot în Anglia, în 1765, intră în vigoare o lege care nu mai considera avortul realizat după ce fătul mișca un omor. William Blackstone²³, în lucrarea sa intitulată *Comentarii cu privire la legile Angliei*, apreciază însă că o asemenea faptă rămâne „o infracțiune odioasă”²⁴.

În 1803, așa numita Lege a Lordului Ellenborough²⁵ vine să clarifice situația legală a avortului, care nu era bine definit de legile existente, și nici nu era tratat într-o manieră satisfăcătoare de *common law*. Legea a incriminat avortul, indiferent dacă era realizat înainte sau după ce fătul începea să miște, diferența fiind cu privire la sancțiunea aplicată în cele două ipostaze. Astfel, avortul realizat înainte ca fătul să miște se pedepsea cu până la 14 ani închisoare, în timp ce avortul realizat după acest moment atrăgea pedeapsa capitală.

În 1861, Parlamentul Marii Britanii a adoptat *Legea privind infracțiunile contra persoanei*, care continua să așeze avortul, în orice circumstanțe, în afara legii. Pedeapsa pentru provocarea avortului sau

---

²² Fielding Hudson Garrison, *An introduction to the history of medicine: with medical chronology, suggestions for study and bibliographic data*, Ed. Philadelphia, London, Saunders and Co., 1921, p. 566-567.

²³ Sir William Blackstone (1723-1780), jurist englez, autorul tratatului istoric și analitic cu privire la sistemul *common law*, intitulat *Comentarii cu privire la legile Angliei*. Lucrarea reprezintă chiar și în prezent una dintre cele mai importante scrieri clasice referitoare la sistemul de *common law* și la principiile sale.

²⁴ Blackstone, William, *Commentaries on the Laws of England: A Facsimile of the First Edition of 1765-1769*, Chicago, University of Chicago Press, 1979, <http://press-pubs.uchicago.edu/founders/documents/amendIXs1.html>, [vizualizat la data de 18.06.2009].

²⁵ Edward Law, primul baron de Ellenborough (1750-1818), a fost un judecător englez.

tentativa de avort, indiferent ca autorul era femeia însărcinată sau o altă persoană, era închisoarea pe viață. De asemenea, era incriminată și procurarea de mijloace avortive, precum substanțe sau instrumente, sancțiunea fiind închisoarea. Acest act legislativ a servit drept model pentru interdicții similare în alte țări.

În SUA, până la obținerea independenței față de Regatul Unit al Marii Britanie, existau puține prevederi legislative referitoare la avort. În această privință, se aplica legea din Regat, care considera avortul ilegal dacă era realizat după ce fătul începea să miște. Treptat, după începutul secolului XIX, apar prevederi legislative proprii, referitoare la avort, tendința fiind cea anti-avort. Statul Connecticut este primul care, în 1821, interzice folosirea otrăvii pentru provocarea avortului. În același an, statul New York incriminează²⁶ avortul realizat după ce se simt mișcărilor fătului, iar în 1829, trece în ilegalitate²⁷ și avortul realizat înainte ca fătul să înceapă să se miște. S-a susținut de către unii teoreticieni că legile adoptate de SUA împotriva avortului nu aveau la bază neapărat rațiuni morale, cât mai ales teama față de efectele deseori fatale ale metodelor avortive. Totuși, această concepție este contracarată de conținutul legilor, care îi sancționau nu doar pe cei care realizau manopere avortive sau care procurau substanțe care produceau avort, ci și pe femeia însărcinată care recurgea la asemenea metode. De asemenea, incidența legii se menținea indiferent dacă era sau nu lezată sănătatea prezumtivei mame.

În 1873, SUA adoptă legea Comstock²⁸, care transformă în infracțiune vânzarea, distribuirea sau deținerea de produse avortive, precum și publicitatea referitoare la produsele și serviciile legate de realizarea unui avort. De asemenea, această lege a interzis și răspândirea materialelor educaționale care făceau referire la avort. Era interzisă inclusiv

---

²⁶ Ca *felony*.

²⁷ Ca *misdemeanour*.

²⁸ Legea Comstock a fost numită așa după principalul său susținător, Anthony Comstock. În afara poziției anti-avort, acest act scotea în afara legii materialele cu caracter obscen. Promotorul legii Comstock, fidel idealului său de menținere a moralității, a înființat în 1873 *Societatea New York-eză de suprimare a viciilor*. v. Kevles, Daniel J., *The Secret History of Birth Control*, <http://www.nytimes.com/2001/07/22/books/the-secret-history-of-birth-control.html?sec=&pagewanted=print>, [vizualizat la data de 13.07.2009].

trimiterea prin poștă a unor asemenea scrieri. Practic, în SUA, între anii 1820-1900, în special grație eforturilor depuse de *Asociația Medicală Americană*²⁹, majoritatea avorturilor au fost scoase în afara legii. De altfel, putem afirma că mișcarea anti-avort a început să capete în statele aparținând sistemului *common law* forme radicale în secolul XIX, continuând o tendință incipientă în secolul XVIII, când au început să apară chiar organizații anti-avort. Aceste organizații înglobau atât grupuri de conservatori-care se opuneau avortului din rațiuni de morală, cât și medici - care erau îngrijorați de pericolul pe care îl reprezenta procedura avortului pentru viața mamei, mai ales că majoritatea avorturilor se realizau de persoane fără pregătire medicală, cu atât mai puțin cu pregătire medicală de specialitate. Tendința de interzicere aproape necondiționată a avorturilor s-a manifestat și în alte țări.

De remarcat faptul că primele manifestări ale mișcării feministe au fost predominant anti-avort. Poate părea paradoxal, dar explicația ar putea consta în faptul că feministe vremii (până în secolul XIX) încercau să pună accent pe *prevenirea* apariției unei sarcini nedorite. Bineînțeles că, dacă se pune problema unui avort datorită riscului pe care îl prezenta sarcina pentru mamă sau datorită posibilității existenței unor deficiențe fetale, feministe erau pro-avort. Însă în ceea ce privește scenariul de bază al unui avort în cazul unei sarcini nedorite, feministe considerau că trebuie prevenită o asemenea posibilitate, și în acest sens ele erau anti-avort și, putem spune, pro-planificare familială, într-o formă incipientă. De exemplu, Susan B. Anthony³⁰, în publicația sa, *The Revolution (Revoluția)*, scria despre femeia însărcinată care face avort: „*Vinovată? Da. Nu contează motivul, poate fi chiar și dorința de a salva de la suferință un nenăscut inocent. Femeia este îngrozitor de vinovată dacă săvârșește avortul. Fapta aceasta îi*

---

²⁹ Asociația Medicală Americană (AMA) a fost fondată în 1847 de către medicul Nathan Smith Davis. Scopul acestei organizații este de a sprijini dezvoltarea științei medicinei, de a sprijini educația medicală, de a stabili un standard de etică medicală și, nu în ultimul rând, de a îmbunătăți sănătatea populației. <http://www.ama-assn.org/ama/pub/about-ama/our-history.shtml>, [vizualizat la data de 14.07.2009].

³⁰ Susan B. Anthony (1820-1906) a fost o militantă pentru drepturile civile și politice ale cetățenilor, în special pentru drepturile femeilor, în SUA, dar și în Europa. A jucat un rol central în introducerea votului femeilor în SUA.

*va sta pe conștiință în timpul vieții, și îi va apăsa sufletul în moarte. Dar cu mult mai vinovat va fi cel care o va fi determinat la disperarea ce a împins-o spre avort!” – The Revolution, 8 iulie 1869.³¹ De asemenea, în același număr scria: „Vrem prevenire, nu doar pedeapsă.”³² O altă feministă de referință, Elizabeth Cady Stanton³³, considera avortul drept o formă de infanticid - *The Revolution*, 5 februarie 1868³⁴. În 12 martie 1868, ea scria, în aceeași publicație: „Trebuie să fie un remediu pentru un asemenea rău (avortul). Și unde altundeva poate fi găsit, sau cel puțin de unde altundeva poate începe, dacă nu de la emanciparea femeilor?”³⁵*

Pe aceeași linie a condamnării avorturilor de către feministe, este sugestivă aserțiunea lui Alice Paul³⁶: „Avortul reprezintă culmea exploataării femeii”³⁷. Așadar, forma incipientă de feminism nu vede în avort un mod de emancipare a femeii, de eliberare de sub amenințarea unor datorii nedorite, ci o metodă prin care bărbații își pot vedea realizat interesul de a scăpa de un copil pe care nu îl doresc, sau o metodă prin care restul societății, conștient sau nu, „rezolvă” problema unui copil căruia nu i se prefigurează un viitor rezonabil sau care ar putea demonta o anumită ordine socială. Instinctul matern este într-un fel prezumat, și se consideră că mama este, cumva, împinsă să recurgă la avort, de unde și concepția exploataării femeii prin realizarea avortului.

³¹ <http://www.feministsforlife.org/history/foremoth.htm>, [vizualizat la data de 14.07.2009].

³² *Ibidem*.

³³ Elizabeth Cady Stanton (1815-1902) a fost un personaj de bază în cadrul mișcării pentru drepturile civile și politice ale femeilor în SUA. Este principalul autor al *Declarației Drepturilor și Sentimentelor*, întocmită după modelul Declarației de Independență a SUA, document considerat punctul de plecare al mișcării organizate pentru obținerea drepturilor civile și politice de către femei în SUA.

³⁴ <http://www.feministsforlife.org/history/foremoth.htm>, [vizualizat la data de 14.07.2009].

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ Alice Paul (1885-1977), lider al mișcării care a militat pentru drepturile femeilor. A jucat un rol important în adoptarea Celui de-al 19-lea Amendament la Constituția SUA, care a permis femeilor să voteze. v.

http://www.archives.upenn.edu/people/1800s/paul_alice.html, vizualizat la data de 15.07.2009.

³⁷ <http://www.feministsforlife.org/history/foremoth.htm>, [vizualizat la data de 15.07.2009].

Cu toate eforturile personale și la nivel de asociații antiavort, atâta timp cât femeile continuau să rămână însărcinate cu copii pe care nu voiau sau nu-i puteau păstra, avorturile au continuat să se realizeze. Era Victoriană ³⁸ a cunoscut chiar un sistem de publicitate mascată pentru persoanele care realizau avorturi sau pentru produsele care aveau efect avortiv. Publicitatea aceasta, larg răspândită în ziarele epocii, în Marea Britanie, SUA, Canada, se referea, aparent, la așa-zii medici care erau specializați în afecțiuni specifice femeilor, sau la medicamente despre care se scria că tratau, de asemenea, probleme specific feminine. Medicamentele aveau nume atractive și care stârneau interesul, de exemplu: „Pilulele catolice ale lui Farrer”, „Prietenul femeilor promovată de Hardy”, „Pilulele franțuzești de reînnoire ale doctorului Peter”, „Produsele cu componente vegetale ale Lydiei Pinkham”³⁹.

Anunțurile aveau diferite forme, mascându-se faptul că ele promovau avorturile. Astfel, unele precizau că doctorii sau medicamentele respective rezolvau problema „neregularității menstruației” sau a „lipsei de menstruație”. Altele se adresau femeilor cu „indispoziții temporare” sau celor care aveau „diferite nemulțumiri”. Un anunț se referea la „pulbere pentru femei căsătorite, a căror sănătate nu le permite o creștere prea rapidă a familiei”. Multe asemenea anunțuri susțineau că medicamentele promovate rezolvau problema „durerilor pe care le au femeile cu menstruație neregulată”. De asemenea, unele, promovând medicamente despre care se spunea că reglau menstruația, conțineau avertizarea că femeile însărcinate nu trebuie să le folosească, deoarece „în mod sigur” produceau avort. Este evident că limbajul acestor reclame nu făcea altceva decât să mascheze faptul că ele promovau procedee și produse avortive⁴⁰.

Surprinzătoare, pentru epoca despre care vorbim, este toleranța manifestată față de aceste anunțuri și, implicit, față de persoanele care

---

³⁸ Regina Victoria a condus Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei din 1837 până în 1901.

³⁹ Barbara Black, *Women win back reproductive rights*, <http://web.archive.org/web/20040819235658/http://www.nsnews.com/issues00/w112700/opinion/editorial/black.html>, [vizualizat la data de 10.07.2009].

⁴⁰ <http://memory.loc.gov/ammem/awhhtml/awser2/advertisement.html#top>, [vizualizat la data de 10.07.2009].

realizau manopere avortive. Este sugestiv în acest sens faptul că unele dintre aceste persoane au ajuns să aibă averi considerabile în urma ocupației pe care o aveau. O anumită Madame Restell, pe numele adevărat Ann Lohman, de exemplu, din New York, cunoscută pe tot teritoriul Statelor Unite, ajunsese milionară. Aceasta, timp de aproximativ 40 de ani, a realizat avorturi și a procurat medicamente cu efect avortiv. Deși criticată vehement, ea a continuat să-și desfășoare activitatea, chiar și după mai multe arestări, care nu au dus la formularea unor acuzații solide împotriva sa. Abia în 1878 s-a reușit începerea unui proces, dar în ziua fixată pentru judecată, 1 aprilie 1878, Madame Restell s-a sinucis⁴¹.

Datorită menținerii avorturilor în ilegalitate, a fost găsită și o altă metodă de a „scăpa” de copiii nedorți. Aceasta consta în adopția copiilor nedorți, imediat după ce erau născuți sau la scurt timp după aceea. Situația, perpetuată în epocă, a intrat în atenția publicului și a autorităților abia în 1968, în urma unui caz în care o femeie care a apelat la o asemenea modalitate a decedat. În cazul respectiv, Susannah Lattin a apelat la un doctor, Henry Dyer Grindle, care înființase o clinică, neautorizată, de nașteri, în care femeile însărcinate care nu-și doreau copiii nășteau și apoi dădeau acești copii spre adopție. Lattin moare datorită unei infecții apărute în urma nașterii. Moartea sa a determinat autoritățile din New York să supună unor condiții mai stricte înființarea clinicilor de nașteri și, de asemenea, a modificat regimul adopțiilor⁴².

Se poate observa că, și atunci când societatea, în ansamblu, a avut o atitudine categorică anti-avort, era evident că se ajungea la situații în care avortul părea a fi singura soluție. În aceste condiții, rezolvarea ar fi fost un alt mod de a privi lucrurile, încurajându-se contracepția. Aceasta viziune va fi însă dezvoltată abia începând cu secolul XX.

---

⁴¹ Richardson, Cynthia Watkins, *In the Eye of Power: The Notorious Madam Restell*, Khronikos, Universitatea din Maine, 2002, <http://www.umaine.edu/khronikos/docs/papers/archive/richardson.pdf>, [vizualizat la data de 13.07.2009].

⁴² Richard Arthur Norton, articol pentru wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Susannah_Lattin#cite_note-atwater-0, [vizualizat la data de 15.07.2009].

